

ня, розвиток промислових підприємств і вдосконалення ресурсного та інвестиційного забезпечення цього процесу.

Література

1. Бурий С.А. Антикризисное управление та управлінські рішення – проблеми підприємств малого бізнесу : монографія / С.А. Бурий, Д.С. Мацеха. – К. : ТзОВ "Триада-М", 2006. – 93 с.
2. Бланк И.А. Управление прибылью / И.А. Бланк. – Изд. 4-ое, [перераб. и доп.]. – К. : Изд-во "Ника-Центр", 2007. – 768 с.
3. Василенко В.О. Антикризисное управление підприємством : навч. посібн. / В.О. Василенко. – Вид. 2-ге, [перераб. та доп.]. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 507 с.
4. Жарковская Е.П. Антикризисное управление : учебник / Е.П. Жарковская, Б.Е. Бродский. – М. : Изд-во "Омега-Л", 2004. – 336 с.
5. Іванюта С.М. Антикризисное управление : навч. посібн. / С.М. Іванюта. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 288 с.
6. Лігоненко Л.О. Антикризисное управление підприємством : навч. посібн. / Л.О. Лігоненко, М.В. Тарасюк, О.О. Хіленко. – К. : Вид-во КНТУ, 2005. – 377 с.
7. Організація і технологія надання послуг : навч. посібн. / за ред. В.В. Апопії / В.В. Апопій, І.І. Олексин, Н.О. Шутовська, Т.В. Футало. – К. : ВІД "Академія", 2006. – 312 с.
8. Туленков Н.В. Антикризисный менеджмент / Н.В. Туленков // Персонал. – 1998. – № 6. – С. 19-25.
9. Чернявський А.Д. Антикризисное управление підприємством : навч. посібн. / А.Д. Чернявський. – К. : Вид-во МАУП, 2006. – 256 с.
10. Шершньова З.Є. Антикризисное управление підприємством : навч. посібн. / З.Є. Шершньова, В.М. Багацький, Н.Д. Гетманцева. – К. : Вид-во КНЕУ, 2007. – 680 с.
11. Штангрет А.М. Антикризисное управление підприємством : навч. посібн. / А.М. Штангрет, О.І. Копилук. – К. : Вид-во "Знання", 2007. – 335 с.
12. Barton L. Crisis in organizations: Managing and Communicating in the Heat of Chaos / L. Barton // Cincinnati, Ohio: South-Western. – 1993. – P. 2.

Фурдычко Л.Е., Жовтанецька Я.В. Суть и необходимость антикризисного управления промышленных предприятий в современных условиях

Раскрыты современные теоретические подходы к определению сущности антикризисного управления предпринимательскими структурами, обоснована необходимость разработки и внедрения концептуальных основ антикризисного управления.

Ключевые слова: кризис, кризисные явления, антикризисное управление, концепция управления, эффективность.

Furdychko L.Ye., Zhovtanetska Ya.V. Scope and necessity of crisis management by industrial enterprises in modern terms

In the article the modern theoretical approaches to defining the essence of crisis management business structures, the necessity of developing and implementing the conceptual framework of crisis management.

Keywords: crisis, crisis, crisis management, the concept of management efficiency.

УДК 657.01

Аспір. М.Ю. Чік¹ – Львівська КА

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Розглянуто та охарактеризовано основні елементи системи обліку і контролю витрат на підприємствах лісового господарства. Надано пропозиції щодо ефективного формування системи обліку і контролю витрат на підприємствах лісового госпо-

дарства. Виокремлено ряд елементів системи обліку і контролю витрат, які у сукупності характеризують загальну організації такої системи.

Ключові слова: система обліку, система контролю, підприємства лісового господарства.

Вступ. Під час здійснення управління діяльністю підприємства важливе місце займає обліково-аналітичне забезпечення підприємства. Так, С.А. Думлер стверджував, що дані обліку займають 78,5 % у загальному обсязі інформації про економіко-промислове підприємство. При цьому облікова робота щодо організації, методики здійснення та узагальнення витрат становить близько 40 % [1, с. 25].

Сучасні умови господарювання вимагають від керівництва підприємства нових підходів до управління, які можливо реалізувати за допомогою формування ефективної системи обліку і контролю, яка повинна сприяти не лише підвищенню ефективності діяльності підприємства, а й стимулювати економію всіх видів ресурсів, зокрема природних лісових та забезпечувати їх раціональне використання відповідно до положень Концепції сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Передумовою для розгляду теоретичних засад формування системи обліку і контролю витрат повинен стати розгляд теорії витрат. Теорію витрат у своїх працях розглядало багато вчених-економістів. Серед них можна виокремити дослідження основоположників політичної економії – К. Маркса, А. Сміта і Д. Рікардо; творців класичної та неокласичної теорії ринку – Дж. Міля, Ф. Візера, К. Менгера, Е. Бем-Баверка, А. Маршала, Дж. Кларка, Дж. Робінсон; представників інституціональної школи – Р. Коуза, О. Уільямсона, К. Ерроу.

Постановка завдання. Незважаючи на численні наукові дослідження системи обліку і контролю витрат на підприємствах різних видів економічної діяльності, на наш погляд, питання формування ефективної системи обліку і контролю витрат на підприємствах лісового господарства є недостатньо вивченим.

Результати досліджень. Витрати як об'єкт нашого дослідження, на який спрямована організаційна діяльність підприємства, є важливою складовою системи обліку та контролю у лісовому господарстві [2, с. 12-13]. Загальна технологія організації такої системи передбачає виокремлення ряду етапів, які відображено на рис.

Оцінку як елемент системи бухгалтерського обліку висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Так, Н.А. Остап'юк зазначає, що документальна основа бухгалтерського обліку за умови відповідності всім законодавчим вимогам забезпечує обґрунтованість оцінки [1]. У зв'язку з прийняттям П(С)БО 30 "Біологічні активи" [2], підприємства лісового господарства повинні здійснювати оцінку лісопродукції відповідно до його норм. Як показали дослідження, підприємства лісового господарства не обліковують ліс на балансі, відповідно, не мають розробленої методики оцінки лісопродукції.

Учені Г.В. Блакита, Н.О. Ромашевська [3, с. 144] документування розглядають як спосіб суцільного і безперервного відображення господарських операцій у документах з метою отримання інформації про діяльність під-

¹ Наук. керівник: проф. В.О. Озеран, канд. екон. наук

приємства та її контролю. Документування господарських операцій щодо обліку витрат на підприємствах лісового господарства передбачає використання у бухгалтерському обліку типових та особливих (галузевих форм документів) для достовірного відображення витрат як об'єктів системи обліку (накладна, рахунок, фактура; спеціальні форми документів за формою ЛГ).

Рис. Елементи системи обліку і контролю витрат на підприємствах лісового господарства

За дослідженнями С.В. Івахненкова, інвентаризація завжди була одним із важливих моментів облікової роботи, який давав змогу привести облікові дані у відповідність до реального стану речей на підприємстві [4, с. 149]. Дослідження практичної діяльності підприємств лісового господарства показало, що у більшості випадків підприємства не дотримуються вимог Порядку подання фінансової звітності у частині проведення інвентаризації перед складанням річної фінансової звітності. Враховуючи те, що підприємства лісового господарства не проводять інвентаризації в лісах, не здійснюють кількісного обліку лісів, виникає проблема їх обліку на рахунках бухгалтерського обліку, що на сьогодні не здійснюється.

Такі елементи системи бухгалтерського обліку, як подвійний запис і система рахунків, перебувають у тісному взаємозв'язку, оскільки господарські операції відображаються за допомогою подвійного запису на рахунках бухгалтерського обліку. У лісовому господарстві рахунки для відображення витрат як об'єктів обліку підприємства використовують відповідно до затвердженого Міністерством фінансів України Плану рахунків. Відповідно до наказу Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р., № 1591 викладено у новій редакції План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Оновлений План рахунків не містить субрахунків, але підприємства можуть самостійно

вводити субрахунки, виходячи з потреб управління, контролю, аналізу та звітності, а також використовувати субрахунки, визначені Інструкцією про застосування Плану рахунків (наказ Міністерства фінансів № 291 від 30.11.1999 р.). Ми пропонуємо симбіоз обох варіантів застосування Плану рахунків, а саме: застосування Плану рахунків із використанням субрахунків, наведених в Інструкції про застосування Плану рахунків із одночасним запровадженням окремих, власно запропонованих субрахунків, що враховують специфіку діяльності підприємств лісового господарства.

Складання бухгалтерської звітності є підсумковим елементом системи обліку витрат, оскільки інформація, яка наведена у бухгалтерській звітності, є основним носієм облікових даних для управлінського персоналу, з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. На підприємствах лісового господарства фінансова звітність у деяких випадках не розкриває реального фінансового стану підприємства, оскільки вони не використовують рахунки 16 "Довгострокові біологічні активи", 21 "Поточні біологічні активи" і, відповідно, не заповнюються рядки для обліку біологічних активів 035 "Довгострокові біологічні активи", 110 "Поточні біологічні активи".

На основі інформації системи обліку та звітності підприємства здійснюється калькулювання собівартості продукції. У Методичних рекомендаціях з формування собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах лісового господарства зазначено, що калькулювання собівартості – це визначення розміру витрат у грошовій формі на виробництво одиниці певного виду продукції (робіт, послуг) [5]. Методичними рекомендаціями передбачено такі калькуляційні статті: сировина і матеріали, зокрема попнева плата; покупні матеріали (деревина, куплена від лісгосподарської діяльності), комплектуючі вироби, напівфабрикати, роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств і організацій; паливо і енергія на технологічні цілі; зворотні відходи (вираховуються); основна заробітна плата; додаткова заробітна плата; відрахування на соціальне страхування; витрати, пов'язані з підготовкою і освоєнням виробництва продукції; витрати на утримання і експлуатацію устаткування, зокрема послуги лісовозного транспорту на вивезенні деревини; витрати з утримання, експлуатації та будівництву лісовозних доріг; загальновиробничі витрати; загальногосподарські витрати; попутна продукція (вираховується); інші виробничі витрати.

На наш погляд, з метою формування детального обліково-аналітичного забезпечення системи обліку, а також контролю витрат, наведені вище калькуляційні статті потребують уточнення та деталізації.

Важливим елементом управління, поряд зі системою обліку, є система контролю, оскільки функціонування ефективної системи обліку витрат, безпосередньо, вимагає її контролю. Здійснення контролю попереджає, виявляє, усуває недоліки та порушення, що виникають у процесі господарської діяльності підприємства, зокрема в організації та веденні бухгалтерського обліку витрат, відхиленні від норм чинних нормативно-правових актів, облікової політики, установчих документів, планів підприємства, помилок і зловживань.

Контроль є об'єктивно зумовленою складовою будь-якого процесу людської діяльності, зокрема й господарського механізму підприємств усіх, без винятку, галузей та форм власності, зокрема підприємств лісового господарства. Ефективність контролю визначається як рівнем його організації, так і досконалістю методологічного забезпечення окремих процедур та всієї системи контролю загалом. Практика реформування економіки різних галузей, докорінні зміни в умовах функціонування суб'єктів господарювання, зближення вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку із зарубіжними аналогами диктують необхідність впровадження нових форм організації контролю, що спрямовані на вдосконалення його превентивної, інформаційної та регульовальної функцій [6, с. 169].

Контроль є не лише обов'язковим заходом у діяльності підприємства, а невід'ємною частиною управління, тому що не можна здійснювати ефективне управління без систематичного контролю за доходами і витратами підприємства, порядком формування собівартості продукції, що безпосередньо пов'язано з виробничим процесом та реалізацією продукції.

Жодне підприємство не обходиться без системи контролю, інтегрованого в його діяльність, ініційованої як ззовні (наприклад державний контроль у формі податкового, громадський контроль із залученням аудиторських компаній), так і зсередини (наприклад контроль власника через спеціально сформований підрозділ або посадовими особами). Методи економічного управління та контролю, які використовувались в період адміністративно-командної системи управління нашим суспільством, не можуть вже дати добрих результатів. Першочергово відтепер враховуються інтереси власників комерційних організацій, їх акціонерів, пайовиків, трудового колективу.

Щодо організації системи контролю витрат, то у дослідженнях К.А. Артюшок зазначено, що: "...в основу організації системи внутрішнього контролю на підприємствах лісового господарства необхідно покласти існуючі підрозділи внутрішнього фінансового контролю контрольно-ревізійної служби Державного комітету лісового господарства..." [7, с. 5].

На нашу думку, система контролю витрат на підприємствах лісового господарства – це сукупність контрольних процесів, які можуть своєчасно надавати повну інформацію про хід та результати господарської діяльності, що необхідна для оперативного управління.

Перехід української економіки з адміністративно-командної до ринкової призводить до виникнення чинників, які зумовлюють потребу в контролі: посилення дії саморегулятивних чинників, що зумовлюють збільшення актуальності такого виду контролю, як самоконтроль; зміна відносин власності, що впливає на стосунки учасників контролю в економічному секторі; зміна економічних зв'язків між країнами, розвиток ринкової конкуренції, що збільшує важливість зовнішнього контролю.

Висновки. На нашу думку, система обліку і контролю витрат на підприємствах лісового господарства – це сукупність обліково-аналітичних і контрольних процесів, які формують достовірну інформацію про хід та результати господарської діяльності, що необхідна для оперативного управління.

Література

1. Остап'юк Н.А. Оцінка в бухгалтерському обліку та вплив інфляційних процесів / Н.А. Остап'юк. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2011_3/Ostapyuk.pdf.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи": Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р., № 790. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1456-05>.
3. Блакита Г.В. Бухгалтерський облік : практикум / Г.В. Блакита, Н.О. Ромашевська. – К. : ЦУЛ, 2010. – 152 с.
4. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посібн. / С.В. Івахненко. – К. : Вид-во "Знання-Прес", 2003. – 349 с.
5. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах лісового господарства України: Наказ Державного комітету лісового господарства України від 08.11.2002 р., № 146. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.kadrlis.com.ua/normativna_baza.htm.
6. Шевчук В.О. Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою (Проблеми теорії, організації, методології) : монографія / В.О. Шевчук. – К. : Вид-во КДТЕУ, 1998. – 371 с.
7. Артюшок К.А. Суть та необхідність внутрішнього аудиту діяльності підприємств, його завдання, види і форми / К.А. Артюшок // Вісник Українського державного університету водного господарства та природокористування. – Сер.: Економічні науки. – Рівне. – 2004. – Вип. 4 (28). – С. 3-10.

Чик М.Ю. Теоретические основы формирования системы учета и контроля затрат на предприятиях лесного хозяйства

Рассмотрены и охарактеризованы основные элементы системы учета и контроля затрат на предприятиях лесного хозяйства. Даны предложения по эффективному формированию системы учета и контроля затрат на предприятиях лесного хозяйства. Выделен ряд элементов системы учета и контроля затрат, которые в совокупности характеризуют общую организацию такой системы.

Ключевые слова: система учета, система контроля, предприятия лесного хозяйства.

Chik M.Yu. Theoretical basis of forming accounting and control cost's system in the forest enterprises

The basic elements of accounting and control cost's system in the forest enterprises are considered and researched. The propositions for effective forming of accounting and control cost's system in the forest enterprises are given. A number of elements of accounting and cost's control are pointed out, which together characterize the overall organization of this system.

Keywords: accounting system, control system, forest enterprises.

УДК 657.6:339.17:658.016](477)

Асист. Н.В. Москаль –
Львівський НУ ім. Івана Франка

МЕТОДИКА АУДИТУ КРИЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Створення методичного забезпечення аудиту кризових підприємств торгівлі є необхідною передумовою ефективності його проведення та оптимального задоволення інформаційних потреб користувачів аудиту. Розглянуто істотні аспекти методики аудиту кризових підприємств торгівлі, зокрема методику початкової, дослідної та завершальної стадій аудиту.

Ключові слова: аудит, кризове підприємство, методика аудиту, аудиторська процедура.